

รายวิชาศิลปะ (นาฏศิลป์)

รหัสวิชา ศ๒๑๑๐๒

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

เรื่อง ประเภทของการแสดงโขน

ครูผู้สอน

ครูโชติกา

สมพงษ์

ครูจักรพันธ์

สุวรรณเกิด

เรื่อง

ประเภทของการแสดงโขน

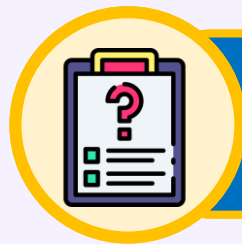

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องประเภทและลักษณะของการแสดงโขน
๒. ผู้เรียนสามารถอธิบายและจำแนกประเภทของการแสดงโขนได้

คำถามทบทวน

นักเรียนเคยมีประสบการณ์
ชมการแสดงโขนหรือไม่

ประเภทของโขน

โขน แบ่งออกเป็น ๕ ประเภท ดังนี้

๑. โขนกลางแปลง

๔. โขนหน้าจอ

๒. โขนนั่งราว หรือ โขนนอนโรง

๕. โขนฉาก

หรือโขนโรงนอก

๓. โขนโรงใน

๑. โขนกลางแปลง

เป็นประเภทโขนที่เก่าแก่ที่สุด
ใช้ผู้แสดงเป็นผู้ชายล้วนแสดง
กลางแจ้งในสนามหญ้ากว้าง ๆ
ใช้ผู้แสดงหลายคน นิยมเล่นตอน
ยกรบหรือยกทัพ ดำเนินเรื่องด้วยการ
พากย์เจรจา

๑. โขนกลางแปลง

แต่ไม่มีบทร้อง คนพากย์เจรจา มีหลายคนและ
ปีพาทย์ที่บรรเลงต้องมีอย่างน้อย ๒ วง ขึ้นไป
เนื่องจากสถานที่แสดงกว้างมากปลูกร้านสูง
สำหรับตั้งวงปีพาทย์ เครื่องแต่งเลียนแบบ
มาจากเครื่องทรงของพระมหากษัตริย์
สวมหัวโขน

๒. โขนนั่งราว หรือ โขนนอนโรง หรือโขนโรงนอก

ใช้ผู้แสดงชายล้วน เริ่มมีการสร้าง
โรงละครอย่างง่าย สูงระดับยื่นพอดีสายตา
อาจจะฉากหลังด้วยก็ได้ เช่น ฉากป่า
ฉากพลับพลา เป็นต้น มีทางเข้าออก
๒ ทาง

๒. โขนนั่งราว หรือ โขนนอนโรง หรือโขนโรงนอก

ตัวแสดงโขนนั่งบนราวไม้ที่พาดตาม
แนวยาวของเตียงแทนเตียง บรรเลงด้วย
ปี่พาทย์ ๒ วง เรียกว่า วงหัวกับวงท้าย
หรือ วงซ้ายกับวงขวาผลัดกันบรรเลง
คนละเพลงสลับกัน

๒. โขนนั่งราว หรือ โขนนอนโรง หรือโขนโรงนอก

มีการพากย์เจรจาไม่มีบทร้องเหมือน
โขนกลางแปลง โขนพากย์มีอย่างน้อย ๒ คน
นอกจากนี้จะมีจารีตก่อนการแสดง คือ
ก่อนการแสดง ๑ วัน ปี่พาทย์บรรเลงเพลง
ตัวละครโขนจะมากะทุ้งเท้าตามจังหวะเพลง

๒. โขนนั่งราว หรือ โขนนอนโรง หรือโขนโรงนอก

เล่นการแสดงโหมโรง ตอนพระพิราพ
ออกเที่ยวป่า เมื่อพระรามหลงเข้ามาในสวน
พวาทองซึ่งเป็นสวนของพระพิราพ จึงหยุด
การแสดง และตัวละครโขนนอนค้ำที่โรง
๑ คืบ ก่อนทำการแสดงที่เตรียมไว้ในวันรุ่งขึ้น

๓. โขนโรงใน

เป็นการแสดงโขนผสมละครใน แสดงตามบท
ของละครใน ดำเนินเรื่องด้วยเพลงต่าง ๆ มีการ
นำพากย์เจรจาแบบโขนมาแสดงและนำการร้อง
แบบละครในเข้ามาผสม สำหรับโขนโรงใน
ตัวละครพระราม พระลักษมณ์ เทวดาและ
ตัวพระอื่น ๆ (ยังไม่มีตัวนาง)

๓. โขนโรงใน

ไม่ต้องสวมหัวโขนปิดหน้า โขนแบบนี้
จึงเรียกว่า โขนโรงใน ทำให้โขนนั่งราว
ถูกเรียกอีกชื่อว่า โขนโรงนอก

๔. โขนหน้าจอ

เกิดขึ้นมาจากการแสดงเบิกโรง ก่อนการแสดง
หนังใหญ่ เล่นบริเวณหน้าจอหนังใหญ่
ต่อมา เอาตัวโขนออกมาแสดงแทรกแล้วขีดหนัง
ต่อไป เมื่อนำโขนมาแสดงบ่อยมากขึ้น จึงทำ
ทางเข้าออก ๒ ทาง มีการพากย์เจรจา และการ
ร้องเหมือนโขนโรงใน

๕. โขนฉาก

เกิดขึ้นสมัยรัชกาลที่ ๕ แสดงแบบเดียวกับโขนโรงใน แต่มีการสร้างฉากที่สวยงามและเปลี่ยนฉากไปตามท้องเรื่อง ตัวอย่างโขนพระราชทานที่นักเรียนได้ชมในห้องเรียน

สื่อวีดิทัศน์นี้ใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

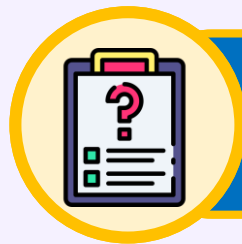
ขอขอบคุณสื่อวีดิทัศน์

โซน จองถนน ปี๒๕๕๕

เผยแพร่โดย : Refuse kamikaze

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=pLqyDEQoJ-w>

คำถาม

นักเรียนคิดว่าการแสดงโฆษณาที่ได้ชม
เป็นการแสดงโฆษณาประเภทใด

กิจกรรม

๑. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มในห้องจำนวนกลุ่มละเท่า ๆ กัน และรับกระดาษแข็งขนาด A๔ จากครู
๒. ให้นักเรียนส่งตัวแทนมาจับฉลากประเภทของโขน
๓. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุป ประเภทและลักษณะของการแสดงโขน ที่ตัวแทนจับฉลากได้ และแบ่งหน้าที่เพื่อจัดทำป้ายความรู้เกี่ยวกับประเภทของโขนที่กลุ่มได้รับ

ตัวอย่างป้ายความรู้

ที่มาภาพ : https://www.opsmoac.go.th/sustainable_ag-ri-dwl-preview-๔๐๑๑๙๑๓๙๑๘๑๒๑

ที่มาภาพ : <https://www.suphanbookstationery.com/product/๑๘๔๓๒๖๘-๑๘๓๑๔๕/สื่อ-a๓-ระบำสี่ภาค>

ที่มาภาพ : <https://officeaceshop.com/product/intop-by-ost-plastic-poster-food-chain-ห่วงโซ่อาหาร/>

สรุป ประเภทของโขน

โขน แบ่งออกเป็น ๕ ประเภท ดังนี้

๑. โขนกลางแปลง

๔. โขนหน้าจอ

๒. โขนนั่งราว หรือ โขนนอนโรง

๕. โขนฉาก

หรือโขนโรงนอก

๓. โขนโรงใน

บทเรียนครั้งต่อไป

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ โขน

เรื่อง เครื่องแต่งกายตัวละครโขน

